

Сказко О. М.,
аспірант

Науково-дослідного інституту інформатики і права
Національної академії правових наук України

АЛЬТЕРНАТИВНЕ ВИРІШЕННЯ ДОМЕННИХ СПОРІВ

Анотація. Стаття містить аналіз інформаційних правовідносин, пов'язаних із вирішенням доменних спорів. Проаналізовано сутність альтернативного вирішення доменних спорів та його нормативно-правові засади. Акцентовано увагу на статусі суб'єктів, уповноважених урегулювати доменні спори. Зроблено висновок про зростання ролі альтернативного вирішення доменних спорів у сучасних умовах.

Ключові слова: інформаційні правовідносини, інформаційне право, доменні імена, доменні спори, альтернативне вирішення спору.

Постановка проблеми. Розвиток інформаційних технологій зумовлює якісні зміни способу життя людини. Інформація набуває сьогодні ознак найвизначнішої цивілізаційної цінності, стає інструментом, і результатом здійснення багатьох виробничих процесів, а її вільне переміщення дозволяє значною мірою підвищувати як ефективність професійної діяльності, так і ступень задоволення особистих потреб. Ці процеси мають усеосяжний характер: так, за даними визначення динаміки проникнення Інтернету, яке щоквартально проводиться компанією "Factum Group Ukraine", якщо 2004 р. в Україні регулярно користувалися Інтернетом 12% населення, то станом на листопад 2018 р. – уже 63%. Водночас серед осіб, що проходять службу в правоохоронних органах або є військовослужбовцями, користувачами Інтернету є 100%, серед учнів старше 15 років та студентів – 93%, серед спеціалістів, службовців та осіб, зайнятих індивідуальною трудовою діяльністю, – 86% [1]. Зазначене свідчить про важливість процесів створення належного правового регулювання суспільних відносин, які виникають в інформаційній сфері. Однак, незважаючи на гостру потребу в належному правовому підґрунті та недоліки інформаційного законодавства, багатьом аспектам інформаційно-правового регулювання ще не приділялося достатньо уваги на теоретико-методологічному рівні. До них, зокрема, належить і питання альтернативного вирішення доменних спорів.

Стан дослідження. Теоретико-методологічний фундамент сутності та розвитку інформаційно-правових відносин та їх правового регулювання закладено в роботах І. Арістової, О. Баранова, К. Белякова, В. Гавловського, Р. Калюжного, Б. Кормича, А. Марущака, А. Марценюка, В. Настюка, А. Новицького й інших учених. Варто зазначити, що категорія «доменні імена» досить активно досліджувалася в науці цивільного права. Наприклад, Д. Бойко досліджує правову природу доменних імен Інтернету, надає їх характеристику як об'єктів права. На підставі аналізу світової практики автором вивчається співвідношення доменних імен та імен фізичних осіб, знаків для товарів і послуг, комерційних (фірмових) найменувань, найменувань юридичних осіб. Окрему увагу науковцем приділено розкриттю правового режиму набуття права на доменне ім'я та здійснення цього права [2, с. 212]. О. Кулініч визначає доменне ім'я як

засіб ідентифікації інформаційного ресурсу в мережі Інтернет, який за певних умов є похідним засобом індивідуалізації фізичних та юридичних осіб в мережі Інтернет [3, с. 198]. Т. Коваленко, досліджуючи проблеми, пов'язані з кіберсквотингом (протизаконна діяльність, що полягає в реєстрації, використанні та пропонуванні до продажу доменного імені з несумлінним наміром отримати прибуток від паразитування на гудвілі чи торговельній марці, належній іншій особі. Після несумлінної реєстрації несумлінний реєстрант (кіберсквотер) зазвичай пропонує продати доменне ім'я законному власнику знака за значно вищою ціною), виокремлює види сучасного кіберсквотингу і формулює засоби протидії йому [4, с. 44]. Водночас у науці інформаційного права тематика, пов'язана з доменними іменами і доменними спорами, досліджена ще недостатньо.

Мета статті – визначити основні тенденції розвитку альтернативного вирішення доменних спорів в домені .UA.

Виклад основних положень. Розпочинаючи дослідження сутності доменних спорів, варто сказати, що, по-перше, функціонування системи доменних імен як засобів ідентифікації інформаційних ресурсів належить до кола суспільних відносин, що входять до предмета інформаційного права. По-друге, особливістю інформаційно-правових норм є комплексний характер багатьох із них, включення до складу інформаційно-правової норми як суто інформаційного елемента, так і елемента, що може належати до іншої галузі права, і саме ця ознака притаманна нормам, призначеним регулювати вирішення доменних спорів. По-третє, причина неможливості ефективно здійснювати правове регулювання суспільних відносин, що виникають під час вирішення доменних спорів, полягає в надзвичайно складному і багатозначному понятті категорії «інформація», щодо матеріальності якої в правовій науці вже багато десятиліть точаться дискусії. Це породжує розмаїття концептуальних підходів до категорії «інформаційний ресурс», що не може не відобразитися на розумінні сутності доменного імені як засобу ідентифікації таких ресурсів. Ми вважаємо, що вирішення цих теоретичних питань у правовій науці може потребувати глибокого їх усвідомлення й аналізу протягом довгого проміжку часу. Однак для отримання можливості детально дослідити особливості вирішення доменних спорів сьогодні достатньо усвідомлення комплексного характеру інформаційно-правових норм, що виникають у вказаній сфері, і подальшого вивчення властивостей інформаційних, цивільних, господарських та міжнародних правовідносин, пов'язаних із різноманітними аспектами реалізації права на доменне ім'я суб'єктами вказаних відносин.

Відповідно до Принципів делегування та адміністрування доменів верхнього рівня кодів країн, затверджених Інтернет-корпорацією із присвоєння імен та номерів (англ. Internet Corporation for Assigned Names and Numbers, ICANN) 23 лютого 2000 р., альтернативне вирішення доменного спору

означає будь-яку систему вирішення спору, іншу, ніж судовий розгляд, та охоплює арбітраж, посередництво, примирення та процес адміністративного вирішення спору [5]. Основною функцією Інтернет-корпорації із присвоєння імен та номерів є встановлення й поширення технічних стандартів і дій, що стосуються керування глобальною системою доменних імен, а також спостереження за їх виконанням. Зазначений орган адмініструє низку функцій технічного управління в Інтернеті, зокрема: уведення правил розподілу блоків IP-адрес; адміністрування авторитетної системи кореневих серверів; створення правил для визначення обставин, за яких до кореневої системи додавалися б нові домени верхнього рівня; координування призначення інших технічних параметрів Інтернету, які є необхідними для підтримки універсальної зв'язності в Інтернеті, а також інші дії, необхідні для координування визначених функцій адміністрування системи доменних імен. Особливо що стосується адміністрування доменів верхнього рівня кодів країн та управління ними, роль Інтернет-корпорації із присвоєння імен та номерів полягає в розробленні та впровадженні правил, що забезпечують підтримку або забезпечення підтримки стабільної, захищеної, авторитетної та загальнодоступної бази даних із відповідною інформацією для кожного домену верхнього рівня коду країни; гарантування, що авторитетна й точна інформація кореневої зони створюється такою базою даних, та гарантування, що управління кореневими серверами здійснюється стабільним і безпечним чином; підтримку або забезпечення підтримки авторитетних записів і документації операції стосовно делегувань домену верхнього рівня коду країни й записів, пов'язаних із цими делегуваннями, а також своєчасне інформування уповноваженої адміністрації про будь-які зміни в контактній інформації Інтернет-корпорації із присвоєння імен та номерів тощо [5].

Інтернет-корпорація із присвоєння імен та номерів 1999 р. затверджує Єдину політику врегулювання доменних спорів (Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy, далі – UDRP), позасудову процедуру і політику вирішення спорів, що стосуються доменних імен, що діє для деяких доменних зон верхнього рівня, а саме для всіх загальних (gTLD) доменів: .biz, .com, .info, .name, .net, .org тощо, а також для деяких національних (ccTLD) доменів – .hk, .in та інших. У тих доменах верхнього рівня, де введені відповідні правила, усі реєстратори доменів і всі їхні клієнти пов'язані угодою про обов'язкове використання UDRP для вирішення спорів; UDRP є частиною договору про реєстрацію доменного імені. Розгляд спорів відповідно до UDRP може проводитися в будь-якому акредитованому арбітражному органі, яких існує декілька, але найбільш активно діють два з них – Центр Всесвітньої організації інтелектуальної власності та Національний арбітражний форум. Вважається, що основними відмінностями процедури UDRP від традиційної судової процедури є швидкість, менший розмір судових витрат та більша зручність для сторін. Також зазначимо, що UDRP не перешкоджає переносу справи до суду відповідної юрисдикції. У разі звернення однієї зі сторін у національний суд у період розгляду справи арбітражним органом (або протягом 10 днів після його закінчення) розгляд припиняється, а винесене рішення не виконується до закінчення розгляду в суді [6].

У перших редакціях Правил домена .UA передбачено вирішення доменних спорів третейським судом. Термін «доменний спір» у межах цих Правил означає будь-який спір, що

може виникнути у зв'язку із цими Правилами та їх застосуванням, зокрема щодо делегування, переделегування, відміни делегування та використання доменних імен в домені .UA. Встановлювалося, що доменні спори врегульовуються компетентними судами в порядку, установленому чинним законодавством України, а адміністратор жодного публічного домену в домені .UA не займається розглядом та врегулюванням доменних спорів. Водночас визначалося, що доменні спори, зокрема, можуть виникати за таких обставин: а) якщо делеговане відповідачу приватне доменне ім'я або його частина є тотожним або схожим із знаком, права на який належать позивачу, настільки, що їх можна сплутати; б) якщо позивач вважає, що відповідач не має права на використання доменного імені або використовує його в спосіб, який порушує права та законні інтереси позивача; в) якщо написання або вимова доменного імені, делегованого відповідачу, являють собою слово або вираз, що порушує честь та гідність позивача або шкодить його діловій репутації; г) якщо доменне ім'я або його частина за написанням або вимовою відтворює прізвища, імена або псевдоніми відомих в Україні осіб без їхньої згоди; г) порушення відповідачем вказаних правил. За цими Правилами й укладеними згідно з ними договорами й угодами, які містять відповідні третейські угоди, реєстратор, реєстратор та адміністратор публічного домену заздалегідь погоджувалися на розгляд та розв'язання доменних спорів одним із третейських судів, які діють відповідно до цих Правил та своїх регламентів. Адміністратор домену .UA, адміністратори публічних доменів та реєстратори зобов'язані були надати такому суду на його запит усю наявну в їх розпорядженні інформацію, яка стосується спору, та зобов'язані виконати належним чином оформлене рішення такого суду [7]. Однак практика розгляду доменних спорів третейськими судами України довела свою неефективність, і вказані положення вилучено із Правил домену UA.

Проте неефективність вирішення доменних спорів третейськими судами України ще не означала недоцільності використання альтернативних способів їх врегулювання. Про це свідчить той факт, що реєстратор домену верхнього рівня .UA компанія «Хостмайстер» та Всесвітня організація інтелектуальної власності уклали договір, на підставі якого в домені .UA з'явиться можливість для вирішення доменних спорів із використанням позасудової процедури на основі UDRP (Єдиної політики врегулювання доменних спорів). Розгляд доменних спорів у цьому разі буде проводитися арбітрами Всесвітньої організації інтелектуальної власності (серед них є і громадяни України) у Центрі арбітражу та посередництва (WIPO Arbitration and Mediation Center). Процедура розгляду спорів у домені .UA має деякі відмінності від стандартної UDRP. Основною мовою розгляду спорів є українська, але за згодою сторін можливе також використання інших мов. Позасудова процедура не перешкоджає переведенню розгляду спору в український суд; у такому разі розгляд справи в Центрі арбітражу припиняється до рішення національного суду. Окрім того, арбітри Всесвітньої організації інтелектуальної власності будуть враховувати, що для реєстрації доменних імен другого рівня потрібна наявність торгової марки. Відповідно до рішення експертної групи, запровадження процедури позасудового розгляду спорів буде проходити поетапно. На першому етапі «Хостмайстер» і реєстратори доменних імен внесуть зміни у свої договори, після чого стане

можливим використання UDRP під час урегулювання спорів, пов'язаних із доменними іменами другого рівня. Через півроку передбачено ухвалення рішення про використання UDRP у доменних іменах третього рівня [8]. Зважаючи на те, що навіть до впровадження вказаної процедури в березні 2019 р. стандартна процедура UDRP активно використовувалася українськими громадянами та підприємствами, які за останні десять років 248 раз були учасниками розгляду справ у Центрі арбітражу Всесвітньої організації інтелектуальної власності [8], після її впровадження варто, на нашу думку, очікувати збільшення кількості вказаної категорії справ.

Висновки. Зростання кількості користувачів Інтернету, збільшення частки товарів та послуг, що реалізуються за його допомогою буде сприяти збільшенню кількості доменних спорів, предметом яких є неправомірне використання доменних імен, порушення честі та гідності фізичних осіб, їхньої ділової репутації тощо. Отже, потреба у врегулюванні доменних спорів буде збільшуватися. Зазначене робить актуальною проблему розвитку альтернативних форм вирішення доменних спорів. Безумовно, використання арбітражної процедури в Центрі арбітражу та посередництва Всесвітньої організації інтелектуальної власності можна вважати позитивним зрушенням на шляху забезпечення прав та інтересів учасників інформаційних правовідносин. Однак варто зауважити, що зазначена альтернативна форма вирішення доменних спорів має відбутися в нормах інформаційного законодавства. Крім того, здійснення окремих досліджень потребують посередництво, примирення та процес адміністративного вирішення доменного спору, що зумовлює спрямованість подальших наукових розвідок.

Література:

1. Проникновение Интернета в Украине. URL: https://inau.ua/sites/default/files/file/1811/dani_ustanovchih_doslidzhen_iii_kvartal_2018_0.pdf
2. Бойко Д. Доменные имена в системе средств индивидуализации. *Нові Цивільний і Кримінальний кодекси – важливий етап кодифікації законодавства України: матеріали Наук.-практ. конф., Івано-Франківськ, 3–4 жовтня 2002 р. С. 211–214.*

3. Кулініч О. Доменне ім'я як похідний засіб індивідуалізації інформаційних ресурсів фізичних та юридичних осіб у мережі Інтернет. *Актуальні проблеми держави і права*. 2009. № 3. С. 195–199.
4. Коваленко Т. Кіберсквоттинг, ринок купівлі та продажу доменів. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2013. № 6. С. 40–45.
5. Принципи делегування та адміністрування доменів верхнього рівня кодів країн, затверджених ICANN 23 лютого 2000 р. URL: <https://regulation.gov.ua/documents/id152762>
6. Принципы рассмотрения споров о единообразных доменных именах, приняты ICANN 24 октября 1999 г. URL: <https://www.icann.org/resources/pages/policy-2012-02-25-ru>
7. Правила домену UA. URL: http://www.domenua.com.ua/uapolicy-ukr.php?fbclid=IwAR2k6suA-RqTnHnV0iW_XVV_WfeSMej70f8E-j80QzFRMjYO029xYZRWeZs#9
8. Світові практики розв'язання доменних спорів для домену .UA. URL: <https://hostmaster.ua/news/?pr20181221>

Сказко Е. Н. Альтернативное решение доменных споров

Аннотация. Статья содержит анализ информационных правоотношений, связанных с решением доменных споров. Проанализированы сущность альтернативного разрешения доменных споров и его нормативно-правовые основы. Акцентировано внимание на статусе субъектов, уполномоченных решать доменные споры. Сделан вывод о возрастании роли альтернативного решения доменных споров в современных условиях.

Ключевые слова: информационные правоотношения, информационное право, доменные имена, доменные споры, альтернативное решение спора.

Skazko O. The alternative solution to domain disputes

Summary. The article contains an analysis of information legal relations related to the resolution of domain disputes. The author studies alternative resolution of domain disputes in the aspect of their legal regulation. The article focuses on the increasing role of an alternative solution to domain disputes in modern conditions.

Key words: information legal relations, information law, domain names, domain disputes, alternative dispute resolution.